2070289
21-24

Welk tomatenras

moet ik in 1948 telen?

DOOR IR J. M. ANDEWEG *(Instituut voor de veredeling van tuinbouwgewassen te Wageningen)*

Inleiding

Er zijn in 1947 met de tomatenteelt vele moeilijkheden geweest. Ieder tomatenteler zal deze ervaring hebben opgedaan en hij zal zich afvragen wat in 1948 kan worden gedaan om deze moeilijkheden te voorkomen.

Voordat hierop een min of meer bevredigend antwoord gegeven kan worden, is het nodig na te gaan waardoor dit jaar moeilijkheden werden veroorzaakt.

Het meest ingrijpend in de naoorlogse tomatenteelt zijn wel de gewijzigde exportomstandigheden. Vóór de tweede wereldoorlog en vooral tijdens deze oorlog was Duitsland een grote afnemer van de Nederlandse tuinbouwproducten. Na de oorlog echter is de export naar Duitsland niet van belang geweest. In de plaats van Duitsland is Engeland als voornaamste afnemer van onze tomaten gekomen.

In Engeland is tijdens de oorlog de tuinderij door de regering gestimuleerd, waarbij de Engelse regering op zich genomen heeft de eigen tuinders te beschermen tegen de concurrentie van het buitenland.

Daar Engeland een ernstige economische crisis doormaakt, waardoor het zoveel mogelijk op de import zal beperken en het in Augustus zelf tomaten produceert en bovendien veel invoert uit de Kanaaleilanden, behoeft het geen verwondering te wekken dat de Engelse regering een invoerverbod voor tomaten heeft uitgevaardigd van 1 Augustus tot 1 November.

Van export naar Engeland konden dit jaar alleen die tuinders profiteren die hun product vóór 1 Augustus konden aanvoeren en daarbij tevens konden voldoen aan de scherp gestelde eisen van het Uitvoer Contrôle Bureau (U.C.B.).

Na 1 Augustus moesten vrijwel alle aangevoerde tomaten op de binnenlandse markt geplaatst worden.

Eisen voor export naar Engeland

Van de zijde van het U.C.B. is in de loop van het seizoen enkele malen gewezen op de noodzaak van een scherpe exportkeuring. Hiervoor worden de volgende argumenten gegeven: in de oorlog werd meer aandacht besteed aan kwantiteit dan aan kwaliteit. Hiervan ondervindt men thans nog de nawerking. Dat een groot kwantum tomaten niet voor export geschikt was, vindt zijn oorzaak onder andere in onjuiste rassenkeuze, onvoldoende zorg bij het sorteren en zodanig plukken dat de tomaten ongelijk van kleur zijn. Om vóór 1 Augustus een groot kwantum klaar te hebben gaan sommige tuinders hun tomaten „stomen".

Het vervoer naar Engeland haperde nogal eens en de omstandigheden waaronder de tomaten vervoerd en in de Engelse havens verladen werden waren lang niet altijd ideaal. Daarom moesten de tomaten tamelijk onrijp geplukt worden waarbij de eis gesteld werd, dat de aangevoerde tomaten een begin van kleuring moesten vertonen. Dit om de zekerheid te hebben dat de vruchten hun volle wasdom bereikt hadden en behoorlijk zouden afrijpen tijdens het vervoer.

Vooral bij het begin van de export naar Engeland is er van de zijde van de tuinders veel oppositie geweest tegen de scherpe U.C.B.-eisen. Later werd deze wat minder en wist de tuinder zich aan de omstandigheden aan te passen. Dit blijkt uit het feit dat volgens mededelingen van het U.C.B. het percentage voor export afgekeurde tomaten in 1947 geringer was dan in 1946.

Bij de critiek op de U.C.B.-eisen wijzen de tuinders op het feit dat men op vele tuinen gedwongen is typen te telen, die minder mooi van vorm zijn en nogal eens een bonk geven. In verband hiermee wordt ook de vraag gesteld waarom geen bonken geëxporteerd kunnen worden als aparte sortering en in aparte prijsklasse. Verder vraagt men zich af of de tomaten niet te groen geplukt worden en onsmakelijke „vijgen" geworden zullen zijn, wanneer ze bij de Engelse consument komen.

In verband hiermee zouden we het volgende willen opmerken:

1. Een concurrentiestrijd met andere landen kan men alleen winnen met een goed product. De tuinder kan hieraan meewerken door zich wat rassen en sortering betreft aan te passen aan de eisen die de veranderde exportmarkt stelt. Het U.C.B. kan hieraan meewerken door in de eerste plaats te trachten het vervoersprobleem op te lossen. Hierdoor kan een te groene pluk worden voorkomen en heeft men niet de kans, dat de Engelse consument een mooi gevormde, maar onsmakelijke tomaat krijgt.

2. Een tijdige bespreking tussen U.C.B., exporteurs en tuinders over de exportmogelijkheden en keuringseisen in 1948 is noodzakelijk.

Wat moet de tuinder nu in 1948 doen?

De rassenkeuze hangt samen met een aantal factoren, waarvan er enkele nog onzeker zijn. De voornaamste factoren zijn:

1. Op welke markten zal in 1948 de export van tomaten gericht zijn, en wat kan de binnenlandse markt opnemen?

2. Aan welke eisen zal het exportproduct moeten voldoen?

3. Op welke grond en op welke wijze worden de tomaten gesteeld (gestookt, ongestookt, vroeg-laat)?

1. *Markten in 1948*

a. *Buitenlandse markten*

Door de moeilijke en nog onstabiele naoorlogse economische verhoudingen tussen de verschillende Europese landen laat zich over de exportmogelijkheden weinig voorspellen.

Engeland. De importbeperkingen zullen zeker gehandhaafd blijven. Exportmogelijkheid is er vermoedelijk slechts tot 1 Augustus. Waarschijnlijk zal de tomatenexport in 1948 nog overwegend op Engeland gericht zijn.

Duitsland. Hoe de export naar dit land zich zal ontwikkelen is nog niet te voorzien. Het is nodig dat hier steeds weer bij de bevoegde instanties wordt aangedrongen op de noodzaak van export naar Duitsland.

Andere landen. Van export naar andere landen kan weinig gezegd worden en deze zal van minder belang blijven.

b. *Binnenlandse markt*

De opnamecapaciteit van tomaten in eigen land heeft grenzen. Het is echter de vraag of deze grenzen wel bereikt worden. Door een goedsmakend product te leveren, dat er goed uitziet, behoorlijk verpakt en en in het gehele land verkrijgbaar is, zal waarschijnlijk veel meer geplaatst kunnen worden dan thans het geval is. Aan de spreiding mankeerde in 1947 nogal wat, terwijl de tomaten die men in de winkels en bij groentenwagens aangeboden kreeg, vaak door slechte kwaliteit en slechte verpakking niet tot kopen lokten.

Met de tomatenverwerkende industrie kunnen wellicht tijdig afspraken gemaakt worden, die bij massale veilingaanvoeren prijsregelend kunnen werken.

2. *Aan welke eisen moet het exportproduct in 1948 voldoen?*

Zoals hiervoor reeds is aangeduid zal een tijdige bespreking van U.C.B. met belanghebbenden de tuinders op de hoogte kunnen stellen.

3. *Teeltwijze en grond*

Men zal, afhankelijk van teeltwijze (gestookt-ongestookt, vroeg-laat) en grond (nieuw-oud, goed-slecht) verschillende rassen moeten telen voor verschillende markten.

Rassen

In de prijscouranten van onze zaadhandelaren zal men een groot aantal namen kunnen vinden van tomatenrassen en -selecties.

Aan de hand van morphologische gegevens kan men deze rassen of selecties indelen in een aantal groepen.

Als hoofdgroepen zijn dit:

a. *Ailsa Craiggroep.* Ailsa Craig, Kampioen, Eminent, Kwekerstrots, Delfia, Electra, Kromkamp, Cromco, Glorie, Globe, enz.

b. *Radiogroep.* Radio, Succes, Triumph, Epicure, Vahle Leader, Westlandia, waarvan enkele alleen voor volle grondteelt gebruikt worden.

c. *Tuckswoodgroep.* Potentaat, Tuckqueen, Optimus, Excelsior, Tuckswood, enz. Door kruising van rassen uit de Ailsa Craiggroep met rassen uit de Tuckswoodgroep zijn tussenvormen verkregen, onder andere Single Cross, Renova, Bruinsma Jé Bé.

Ailsa Craig *Tuckqueen* *Glorie* *Single Cross*

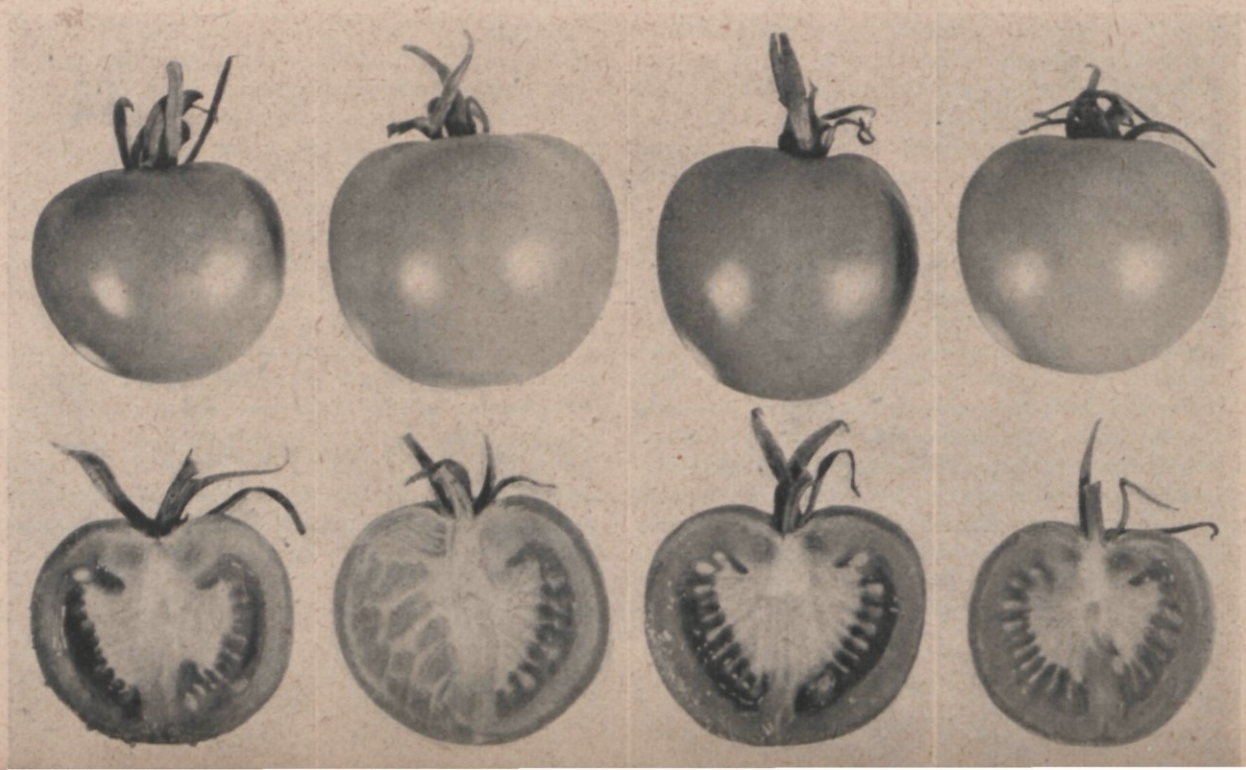

De tuinder op nieuwe, goede grond of grond die door bemesting of stomen in goede conditie gebracht is, zal met de teelt van Ailsa Craig-selecties succes kunnen hebben.

De tuinder op oude grond, welke niet te best in conditie is, zal alleen met Tuckswoodtypen nog een behoorlijke opbrengst kunnen krijgen.

Tussen deze twee uitersten ligt de grote groep van tuinen, waar de fijnste Ailsa Craig-selecties niet op hun plaats zijn, maar waar men zich ook niet tot de grofste Tuckswoodtypen behoeft te beperken.

Wat zijn op het ogenblik de belangrijkste rassen?

Ailsa Craigtypen. In de volgorde van toenemende grofheid krijgt men:

Kampioen. Geïntroduceerd door Gebr. Van de Berg. Voor nieuwe goede grond. Iets vroeger dan Ailsa Craig.

Eminent. Voor nieuwe goede grond. Rijping als Ailsa Craig.

Ailsa Craig. Voor niet te oude grond. Door verschillende firma's wordt een goede selectie geleverd, óf onder de naam Ailsa Craig, óf onder een aantal reeds genoemde namen (Electra, Kromkamp, Cromco enzovoort).

Enkele firma's leveren een wat vleziger grover selectie als Ailsa Craig (v. d. Berg, Rijk Zwaan).

Hetzelfde geldt voor de *Glorie* (-Globe), geïntroduceerd door C. W. Pannevis. Bij de teelt van Ailsa Craigtypen zal men er rekening mee moeten houden dat de gevoeligheid voor bladvlekkenziekte, (de zogenaamde meeldauw) groter is dan bij de Tuckswoodtypen. Ook zijn ze wat later rijp.

Radiotypen

Radio (Succes, Triumph). De vruchten hebben gauw de neiging om tamelijk hoekig en hol te worden. Slechts beperkt aanbevelenswaardig. Nog gevoeliger voor bladvlekkenziekte (zogenaamde meeldauw) dan de Ailsa Craigtypen.

Tussenvormen

Hiervan kan genoemd worden de *Single Cross* van Bruinsma.

Dit ras werd in 1947 veel geteeld. De ervaringen zijn zeer verschillend. In het voorjaar werd veel mozaïek in de planten aangetroffen. Voor een deel moet dit toegeschreven worden aan geforceerd opkweken. Bij proeven is niet gebleken dat de mozaïekgevoeligheid van dit ras groter is dan van andere rassen.

Gunstige eigenschappen zijn: mooie ronde, matig grove vruchten, vroeg, de plant maakt vrij gemakkelijk een dubbele eerste tros en is weinig gevoelig voor bladvlekkenziekte (zogenaamde meeldauw).

Door Rijk Zwaan wordt een nieuw ras, *Renova* in de handel gebracht. In de omgeving van Rotterdam werd dit ras vorig jaar vrij gunstig beoordeeld. Verder heeft men hiermede nog weinig ervaring. Vruchten hoogrond, vrij grof.

De tuinder die op oude grond moet telen, waarop bovenstaande rassen het waarschijnlijk niet goed zullen doen, zal rassen uit de *Tuckswoodgroep* moeten nemen..

Potentaat. Vlezige, tamelijk vroege tomaat, goed opbrengend. Niet alle firma's leveren van dit ras het goede type. Het ras is door Ir Riemens in Nederland geïntroduceerd.

Tuckqueen. Geïntroduceerd door Nunhem. De veel geteelde tomaat uit de oorlog en de eerste jaren na de oorlog. De bezwaren van het ras zijn bekend, (de vruchten zijn soms wat onregelmatig van vorm en er komt nogal eens een bonk in voor), maar de voordelen zijn: goede opbrengst en vroegheid. De

Kampioen *Renova* *Potentaat* *Radis*

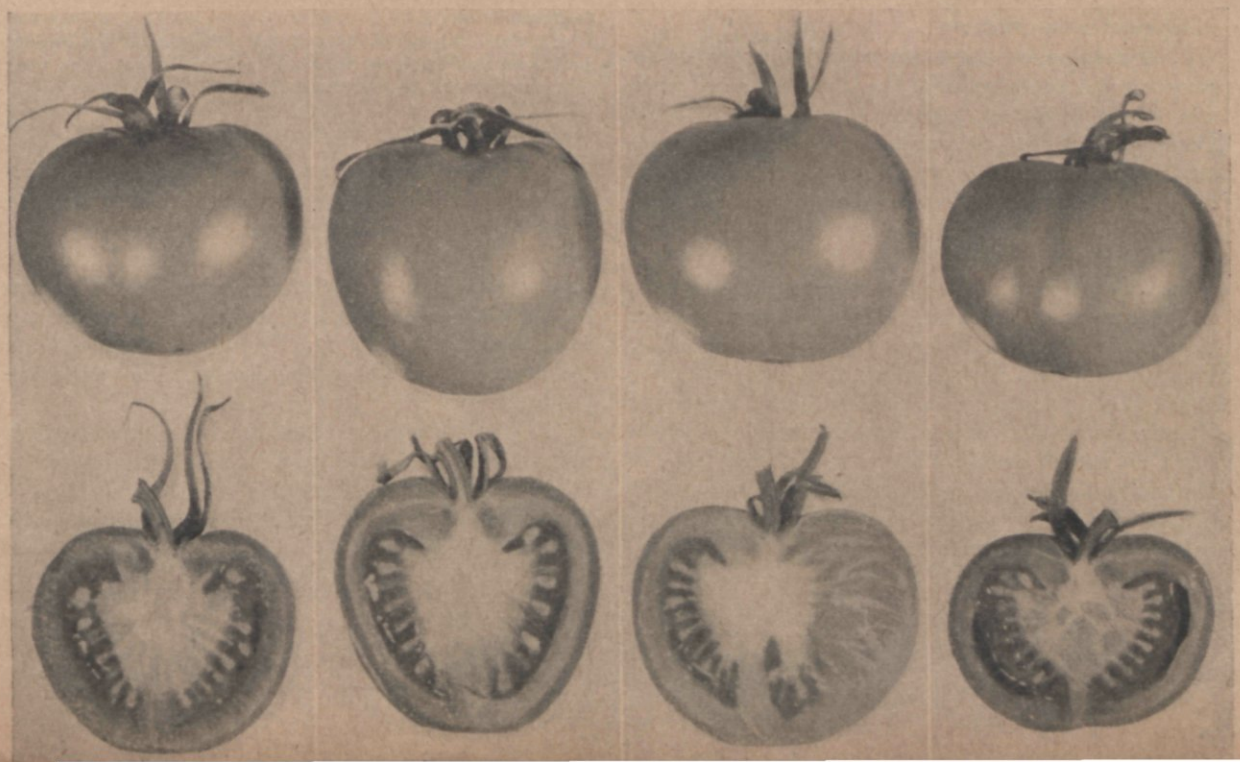

rassen Excelsior van Pannevis, Optimus van Rijk Zwaan en Dominant van Bruinsma lijken veel op Tuckqueen.

Welk ras moet de tuinder hiervan nu zetten?

Vanuit Wageningen of vanuit een proeftuin kunnen geen bepaald ras of selectie genoemd worden.

Iedere tuinder zal aan de hand van de afzetmogelijkheden en de toestand op zijn eigen tuin moeten concluderen welk ras hij moet telen.

Wil men voor de Engelse markt telen, dan zal men zich aan de eisen van deze markt moeten aanpassen. Dus vroeg-tomaten oogsten, zonder forceren of „gaarstomen" voor 1 Augustus klaar zijn en voldoen aan de keuringseisen van het U.C.B.

Kan men op zijn grond goed Ailsa Craigtypen telen, dan moet men dit doen. Hiervoor komen dan vooral in aanmerking de selecties die vrij stevig, tamelijk vlezig en voldoende grof zijn. Ook rassen uit de tussenvormen kunnen hier op hun plaats zijn.

Wil men op oudere grond voor de Engelse markt telen, dan zal men rassen uit de Tuckswoodgroep moeten nemen, Ailsa Craigtypen zijn daar niet op hun plaats. Indien de U.C.B.-eisen niet gewijzigd worden, zal men met deze typen nog wel eens last krijgen.

Kan men met zijn product niet op tijd klaar zijn voor de Engelse export door bijvoorbeeld latere of late teelt, of kan men niet aan de exporteisen voldoen door welke oorzaak dan ook, dan heeft het niet veel zin om door forceren te trachten toch nog iets voor export goed te krijgen, maar men kan zich dan beter toeleggen op het kweken van een eersteklas-product voor de binnenlandse markt.

Voor deze categorie tomatentelers is het hervatten van de export naar Duitsland een dringende noodzaak.

Dit jaar was er bij de tuinders veel animo om bij collega's en bij zaadkwekers het tomatengewas te gaan bekijken. In verband hiermee moet het volgende opgemerkt worden:

1. U zult op uw eigen tuin moeten uitmaken welk ras daar het beste voldoet. Heeft u reeds enige jaren een ras met succes geteeld, verander dan niet! Beseft wel dat 1947 een ongunstig jaar was om tomatenrassen op hun juiste waarde te schatten, doordat in het voorjaar de planten vaak opgejaagd zijn, waarna de zeer warme, lange zomer aan de planten hoge eisen heeft gesteld.

2. Wilt u nieuwe of u onbekende rassen proberen, zet daar dan niet direct een heel warenhuis van, maar doe het proefsgewijs. Iets wat bij uw collega goed is, kan voor uw tuin soms absoluut niet deugen.

Dit geldt ook voor de „Victory", een omgedoopt Engels ras. Naast vele goede exporteigenschappen heeft dit ras de nadelen bijna twee weken later te rijpen dan de meeste Nederlandse rassen en gauw te fijn te blijven. Lang niet iedere tuinder zal dit ras met succes kunnen telen.

Teeltwijze

Het is niet nodig om ervaren tomatentuinders te vertellen hoe ze tomaten moeten telen. Uw aandacht wordt echter even gevraagd voor de volgende opmerkingen:

Hoe kweekt u de tomatenplanten op?

Door forceren kan men snel een plant krijgen, maar belangrijker is het of die plant op normale wijze bloemtrossen en vruchten zal vormen. Bij hoge stooktemperaturen kan de eerste bloemtros een tijd wegblijven.

De beste resultaten bereikt men met een langzame opkweek tot pootbare plant, bij niet te hoge temperatuur. Ook daarna moet men niet te veel forceren. Vooral te hoge nachttemperaturen zijn ongewenst.

Over de noodzaak van hygiëne is reeds veel geschreven. Wordt daaraan bij u voldoende aandacht besteed?

Kan men dubbele trosvorming beïnvloeden, vooral van de eerste tros?

Naast erfelijke raseigenschappen zijn er ook andere factoren die invloed hebben. Deze factoren kent men echter nog niet goed genoeg om doelbewust dubbele trossen te krijgen. Toch menen sommige tuinders de volgende aanwijzingen gekregen te hebben: het belangrijkste is een vrij lage temperatuur tijdens de periode van verspeenbare plantjes tot pootbare plant, terwijl een kloeke potgrond gebruikt moet worden. Later is een hogere temperatuur meer bevorderlijk.

Op hoeveel trossen moet getopt worden?

Indien de export zich volgend jaar weer op Engeland en op de periode vóór 1 Aug. zal concentreren, wordt het de exporttelers van vroege ongestookte tomaten ter overdenking aanbevolen of het niet beter is met 4 à 5 trossen genoegen te nemen.

Ontbladeren

Zoals u weet worden door de bladeren van de planten met behulp van zonlicht en koolzuur uit de lucht koolhydraten (suikers enzovoort) gemaakt, die voor de groei van plant en vruchten nodig zijn. Bovendien zijn de bladeren nodig voor de ademhaling van de plant. Als u dit weet, dan zal het u ook duidelijk zijn, dat een te sterk plukken van het blad het de plant onmogelijk maakt goed volgroeide, goed smakende vruchten te leveren. Toch gebeurt het nog vrij vaak dat de planten al vroeg bijna geheel kaal geplukt worden. Gebeurt dit bij u ook?

Verkeert uw grond in de juiste conditie en is de bemestingstoestand in orde?

Is dit niet het geval, vraagt u dan tijdig advies bij het Lab. van de Proeftuin te Naaldwijk of bij het Lab. voor Grondonderzoek te Groningen.

Resumerend kunnen we dus zeggen:

1. Zoals de situatie op het ogenblik is, lijkt het waarschijnlijk dat de tomatenexport in 1948 voor een groot deel op Engeland gericht zal zijn.

2. In verband hiermee zullen diegenen die voor deze export kunnen telen zich moeten aanpassen aan de Engelse eisen, door teeltwijze, rassenkeuze en sortering. Zij die dit niet kunnen, zullen moeten trachten voor de binnenlandse markt een kwaliteitsproduct te telen.

3. Door de onzekere economische toestand kunnen nog allerlei onverwachte veranderingen optreden. Hiervan zal de tuinder zich goed op de hoogte dienen te houden, om zich hieraan zo snel mogelijk te kunnen aanpassen.